

Rede Jorijn Neyrinck – *tapis plein vzw*

Sinds 2009 draagt tapis plein de wat zwaardere titel 'landelijk expertisecentrum voor erfgoedparticipatie'.

Vanuit de insteek van onze eigen organisatie, herkennen wij ons sterk in het begrip ERFGOEDGEMEENSCHAP dat ook centraal staat in ons – *ik zeg even 'ons, dat mag hier wel vandaag'* - ons nieuwe cultureel-erfgoeddecreet uit 2008 dat de beleidskaders bepaalt voor ons werkveld.

Het cultureel-erfgoeddecreet mag bijna twee kaarsjes uitblazen. Het heeft een heleboel deel-sectoren die vroeger wat meer apart leefden en werkten (archieven, erfgoedbibliotheken, musea, erfgoedcellen ...) ook echt proberen te verenigen in 'één veld'. Eén veld en dus ook één gedeelde zorg voor 'cultureel erfgoed' als grote paraplu. Een soort grote erfgoed-gemeenschap!

Althans in principe, er wordt in praktijk vooral hard getimmerd aan deze weg om van al deze historisch en qua functies gegroeide deel-sectoren met elk hun eigen logica's, ritmes, eisen en zorgen, een groter gedeelde werk-gemeenschap te bouwen.

We zijn vanuit tapis plein nu méér dan benieuwd hoe dit begrip erfgoedgemeenschap twee jaar verder leeft in de sector, en gingen dus op zoek hoe de mensen en organisaties die actief zijn in het werkveld zélf 'erfgoedgemeenschap' zien, ervaren, inzetten ... Met een kleine postkaartreeks (in retro stijl, om in te vullen, te prikken, te tekenen enz.) gingen we polsen om hier een eerste zicht op krijgen.

De daad bij het woord voegen, daar staat tapis plein ook voor. Kers op de taart is dan ook een écht gemeenschapsmoment, zo vonden we. Vandaar deze verzameling vandaag met de collega's van het cultureel-erfgoedveld zelf. En hoe konden we dat beter invullen dan door samen te tafelen ... mét Kerstbuche en allerlei andere kerstachtige tradities en speciaal voor de gelegenheid 'invented' en 're-styled traditions'. Een moment om met de sector, in de aanloop naar kerstmis en het nieuwe jaar, even samen stil te staan bij de betekenis van het begrip erfgoedgemeenschap en hoe hier in de toekomst mee om te gaan.

Vandaag zullen een 5-tal mensen uit hun eigen visie en diverse praktijken een korte tafelrede brengen rond het thema erfgoedgemeenschap. We zijn niet op zoek naar klassieke 'lezingen', powerpoints met feitenmateriaal of 'academische analyses'. We zijn op zoek naar andere verhalen, gedachtewisselingen, een beetje stoute en speelse retoriek, gezellig samenzijn, durven doordenken, van gedacht verschillen en wisselen, en al doende en pratende dichterbij elkaar komen als 'erfgoedwerkers' onder elkaar. Erfgoedwerkers die uiteindelijk allemaal wel één ding delen: een bekommernis over de sporen uit ons verleden een zinvolle plek en toekomst geven in de samenleving.

VAN ERFGOEDGEMEENSCHAP NAAR GEMEENSCHAPSVORMING

In wezen creëert het begrip erfgoedgemeenschap een andere ingang op onze cultureel-erfgoedpraktijk. Maar als je echt langs een andere kant binnenstapt dan kan onze wereld plots binnenstebuiten of ondersteboven lijken te staan.

De afgelopen jaren werd al vaker gereflecteerd dat cultureel erfgoed geen vaststaand of afgerond gegeven kan (en mag) zijn. We willen hier niet zozeer de intrinsieke of autonome waarde van erfgoed ter discussie stellen. Wel willen we het accent verschuiven. We richten de focus op de gedachte dat we met zijn allen ook (en steeds opnieuw) op zoek moeten naar de maatschappelijke verbinding en representativiteit van ons cultureel erfgoed. Kortom: vormen onze collecties, onze omgang met het verleden en onze verbeelding van verledenheid een afspiegeling van de –actuele én historische– samenstelling, vragen en bekommernissen van onze samenleving?

Met deze representativiteitsvraag zijn we maar een stap verwijderd van dat andere begrip erfgoedgemeenschap dat recent in onze praktijk intrede deed. Het begrip ERFGOEDGEMEENSCHAP is niet toevallig een kernbegrip in het cultureel-erfgoeddecreet dat ons huidige referentiekader en werkkader vormt. Bij de uitbouw van het cultureel-erfgoedbeleid werd, zoals bekend, ook gekeken naar internationale

ontwikkelingen. De belangrijkste ontwikkeling was deze van de Kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van cultureel erfgoed aan de samenleving (Faro, 27 oktober 2005). Die kaderconventie schoof het begrip 'erfgoedgemeenschap' naar voren als bindend element. Via de introductie van het begrip 'culturele erfgoedgemeenschap' krijgen culturele erfgoedgemeenschappen, groepen van organisaties of personen die een bijzondere waarde hechten aan cultureel erfgoed, een centrale plaats in het nieuwe decreet. Een cultureel-erfgoedgemeenschap wil dit erfgoed en haar aspecten door publieke actie behouden en doorgeven aan toekomstige generaties. De introductie van dit begrip moest er bovendien toe leiden dat nog meer (groepen van) mensen zich bij het cultureel erfgoed betrokken voelen.

Het is anders gezegd de inzet van dit nieuwe decreet om als inherente opdracht in het erfgoedwerk de brug te slaan naar de brede samenleving. Enerzijds kan dit betekenen dat erfgoed-objecten en immateriële cultuur uit de diverse facetten en geledingen van de maatschappij in beeld komen. Anderzijds betekent dit ook dat de verbeelding, de interpretatie, de beleving, de actie rond erfgoed vanuit diverse hoeken en lagen van de samenleving belangrijk is.

Dit begrip 'erfgoedgemeenschap' brengt zo een andere reeks inhouden en betekenissen binnen onze huidige erfgoedpraktijk. Het brengt vragen mee als: Waar houdt het belang van het erfgoed op om over te gaan in het belang van 'gemeenschap'? En nog een stap verder: waar betekent erfgoed een raakvlak met, of een opstap naar gemeenschapsvorming?

ERFGOED PUBLIEK GOED

Onze relatie met 'het publiek' wordt veelvoudig.

Ons publiekswerk in het erfgoedveld is niet louter gefocust op het deelnemen, op de vraag 'hoe wij erfgoed naar het publiek of naar andere sectoren kunnen brengen, vertalen, ...'

Verder dan deze receptieve participatie, luidt de vraag nu: 'hoe kunnen wij als erfgoedwerkers leren zien waar mensen, publiek, medewerkers in andere sectoren ... misschien ook met erfgoed bezig zijn?', 'hoe kunnen wij er helpen voor zorgen dat zij de stap naar het erfgoedveld zetten?' of ook nog: 'hoe kunnen wij aansluiten bij mensen of andere organisaties/domeinen uit de samenleving die zelf erfgoedreflexen maken?'.

In een doorgedreven denken, brengt dat ook mee dat 'het publieke' niet beperkt blijft tot de opdracht van de publiekswerkers in onze erfgoedpraktijk, maar ook doordringt in collectievorming, registratie ...

Hoe wordt erfgoed op een andere wijze 'publiek'?

Het is een zoektocht naar het heruitvinden van het begrip 'publiek', een begrip dat vandaag veeleer geassocieerd wordt met receptief deelnemen dan met deelhebben, toe-eigenen, realiseren ... In een doorgedreven denken van erfgoedgemeenschappen vindt een betekenisverschuiving plaats. Erfgoed wordt bij uitstek PUBLIEK DOMEIN.

Erfgoed krijgt vele en verschuivende gebruiken en betekenissen, wisselend en variabel naargelang het individu, de groep, organisatie of gemeenschap die het erfgoed behartigen of interpreteren. De erfgoedzorger stapt in een dialoog, of eigenlijk zelfs in een polyfonie van benaderingen en invullingen en toepassingen rond dit erfgoed. De erfgoedreflex is maar één zijde van het verhaal, – wat voor ons erfgoedwerkers zo bevreedend is - en wordt dan één klein karretje in een carrousel van vele mogelijkheden, facetten en toepassingen van erfgoedthema's, plekken, objecten en gebruiken ...

Welkom terug in de wereld.